

5. Кузьмічов В. В. Криміналістичне забезпечення діяльності органів досудового розслідування : монографія. Харків : ХНУВС, 2021. 256 с.

6. Бандурка О. М., Каплін С. Ф. Організація оперативно-розшукової діяльності в установах виконання покарань. Харків : ХНУВС, 2019. 312 с.

Мельник Оксана Вікторівна,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Мех Софія Юріївна,

здобувач вищої освіти ступеня бакалавра
Навчально-наукового інституту
поліцейської діяльності Національної
академії внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАКТИКИ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ

Допит неповнолітніх у кримінальному провадженні є однією з найбільш чутливих слідчих дій, оскільки від його правильного проведення залежить не лише ефективність розслідування, а й дотримання прав та інтересів дитини. Відповідно до Кримінального процесуального кодексу (КПК) України, неповнолітні можуть виступати у кримінальному провадженні як потерпілі, свідки або підозрювані, і кожен з цих статусів вимагає дотримання спеціальних процесуальних гарантій [1].

Раніше було зазначено, що неповнолітні особи, як вразлива категорія, яка є суб'єктом у межах окремих кримінальних проваджень, часто потребує створення для них особливих умов під час здійснення досудового розслідування. Такі особливості, щодо досудового розслідування злочинів, що вчинені неповнолітніми, потребують особливої їх кваліфікації, як зі сторони доктрини галузі кримінального права, так і зі сторони кримінального процесуального права [2, с. 1087].

Варто відзначити, що неповнолітній підозрюваний має право на захисника, який забезпечує дотримання законних прав дитини, контролює правильність проведення допиту, запобігає психологічному тиску та примусу до дачі показань. Допит неповнолітнього повинен проводитися у зручний для нього час,

щоб не порушувати режим навчання, відпочинку та фізичного чи психологічного комфорту. Рекомендованою практикою є проведення коротких сесій допиту з регулярними перервами, що дозволяє дитині відновлювати увагу та зменшує емоційне навантаження. Водночас чинне законодавство обмежує допит дитини до 2 годин на день. Таке обмеження часу також підвищує якість отриманих свідчень, оскільки тривалі допити часто призводять до втрати концентрації та викривлення інформації.

Питання слід формулювати зрозуміло та доступно для віку дитини, уникати складних юридичних термінів та подвійних формулювань. У разі потреби слід залучати психологів або педагогів, які підготують дитину до участі в слідчих діях, допомагають зменшити рівень стресу та травматизації, а також підтримують правильне розуміння поставлених запитань. Психологічна підготовка дозволяє уникнути ситуацій, коли дитина дає показання під впливом страху, тиску або незрозумілих інструкцій слідчого.

Допит неповнолітніх потерпілих, свідків та підозрюваних у кримінальному провадженні є однією з найбільш складних слідчих (розшукових) дій, що потребує спеціальних підходів та дотримання процесуальних гарантій. На практиці часто виникають проблеми, які знижують ефективність розслідування та можуть призводити до порушення прав дитини. Однією з основних проблем є недостатня підготовка слідчих до роботи з дітьми.

Ще однією проблемою є відсутність або обмежене використання технічних засобів фіксації допиту. У ряді слідчих підрозділів немає обладнання для відео- та аудіозапису, що ускладнює контроль за дотриманням процесуальних норм, знижує достовірність отриманих показань та обмежує можливості їх перевірки в суді. Також часто порушується право дитини на присутність законного представника або адвоката, що прямо суперечить положенням ст. 12 та 223 КПК України [1]. Відсутність дорослого, який захищає інтереси неповнолітнього, підвищує ризик психологічного тиску та надання неправдивих свідчень. Про моральний вибір законного представника було зазначено в працях раніше [3, с. 158].

Для вирішення цих проблем необхідно впроваджувати комплексні заходи. По-перше, слід підвищувати професійну підготовку слідчих та працівників поліції з питань психології дитини та методик проведення допитів неповнолітніх. По-друге, слід забезпечити всі слідчі підрозділи технічними засобами для

обов'язкової відео- та аудіофіксації, що гарантуватиме прозорість та достовірність процедури. По-третє, потрібно суворо дотримуватися права неповнолітніх на присутність батьків, законних представників або захисника, а також проводити допити в умовах, що мінімізують психологічне навантаження та враховують режим навчання і відпочинку дитини.

Комунікація правоохоронних органів із дитиною в процесі кримінального провадження має свої особливості та відмінності в контексті реалізації принципів захисту прав дитини, особливостей вікової психології та з точки зору зміни юридико-правового змісту процесуальних дій в контексті гуманізації законодавства. З урахуванням розвитку юридичної та психологічної науки, процесуальне інтерв'ю з дитиною, як вид допиту у кримінальному процесі є важливим та актуальним процесуальним інструментом, ефективність застосування якого потребує системного підходу, злагоджених дій спеціалістів та врахування змін у традиційних підходах щодо імплементації міжнародних та європейських стандартів у сфері захисту прав людини та дитини [4, с. 45].

Як було акцентовано увагу раніше, з посиланням на Офіс Генерального прокурора України, «пріоритетним є те, що держава відповідає за створення передусім безпечного середовища: доступ до освіти, охорони здоров'я, житла, інформаційної безпеки та соціального захисту. Наприклад, законодавство України передбачає допомогу батькам у вихованні дітей, захист від інформаційного контенту, шкідливого для дитячого благополуччя тощо.

Офіс Генерального прокурора України постійно наголошує на випадках порушення прав дітей та на справедливому покаранні злочинців, зокрема, на збільшенні міри покарання до довічного позбавлення волі за особливо тяжкі злочини проти дітей. До прикладу, Генеральний прокурор Руслан Кравченко звернувся до Верховної Ради України з пропозицією запровадити безальтернативне довічне ув'язнення за злочини особливої тяжкості проти неповнолітніх» [5, с. 48].

Таким чином, проблеми практики допиту неповнолітніх зумовлені недостатньою підготовкою слідчих, відсутністю технічних засобів фіксації, порушенням права на захисника та перевантаженням дитини. Їх вирішення можливе через підвищення кваліфікації, оснащення слідчих підрозділів, дотримання процесуальних гарантій та залучення психологів. Це

забезпечить баланс між ефективністю розслідування та захистом прав неповнолітніх у кримінальному провадженні. Водночас зміна законодавства лишається актуальною як ніколи, оскільки дозволить врегулювати на практиці ситуації, що унеможливають реалізацію прав дитини.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Мельник О.В., Олексин Х.Л. Досудове розслідування у справах за участю неповнолітніх: процесуальні акценти та виклики. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 10 (50). С. 1086–1096.

3. Мельник О.В. Вибір законного представника дитини як моральний обов'язок уповноваженої особи. *Захист прав дитини в умовах військової агресії*: матеріали Міжнародної наук. - практ. конф. (Одеса, 31 трав. 2024р.). Одеса. 2024. С. 157-161.

4. Процесуальне інтерв'ю з дитиною : метод. рек. / [Таран О.В., Чорноус Ю.М., Галустьян О.А., Максименко О.В., Мельник О.В., Томма Р.П.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. 29 с.

5. Мельник О. В., Стельмах О. Л. Нарис про гарантії безпеки дітей в умовах воєнного стану. *Актуальні дослідження правової та історичної науки* : матеріали Міжнародної наукової інтернет конференції (м. Опале, Польща, 11-12 листопада 2025 р.). С. 47–50.

Мировська Анна Всеволодівна,

професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Науково-технічний прогрес являє собою безперервний процес створення та впровадження нових, а також вдосконалення вже існуючих технологій, забезпечуючи автоматизацію управління на рівні окремих процедур та циклів.

Однією з таких інновацій, яка розвивається стрімкими темпами, в умовах актуальних викликів сьогодення, є безпілотні